

DE WANTS *Orius laevigatus* IN NEDERLAND (HETEROPTERA: ANTHOCORIDAE)

Berend Aukema & Antoon Loomans

Inleiding

Het genus *Orius* Wolff, 1811 is in Nederland vertegenwoordigd door één soort van het subgenus *Orius* en vijf soorten van het subgenus *Heterorius* Wagner, 1952: *Orius (Orius) niger* (Wolff, 1811), *Orius (Heterorius) horvathi* (Reuter, 1884), *O. (H.) laticollis laticollis* (Reuter, 1884), *O. (H.) majusculus* (Reuter, 1879), *O. (H.) minutus* (Linnaeus) en *O. (H.) vicinus* (Ribaut, 1923) (Aukema 1989, Aukema et al. 2004). *Orius*-soorten zijn alle min of meer polyfage predatoren van kleine ongewervelden, met name tripsen en

mijten, die daarnaast echter ook kunnen leven van stuifmeel. Een aantal soorten wordt op commerciële basis gekweekt en als natuurlijke vijand ingezet als biologische bestrijding van tripsen in kasteelten. In ons land betreft dat momenteel de inheemse *O. majusculus* en de overwegend Zuid-Europese *Orius (Orius) laevigatus laevigatus* (Fieber, 1860), die vooral worden ingezet ter bestrijding van Californische trips *Frankliniella occidentalis* (Pergande, 1895) in de teelt onder glas, met name paprika. In het verleden werd tot voor enkele jaren ook de Noord-Amerikaanse *Orius insidiosus* (Say, 1832) voor dit doel gebruikt.

Onderzoek

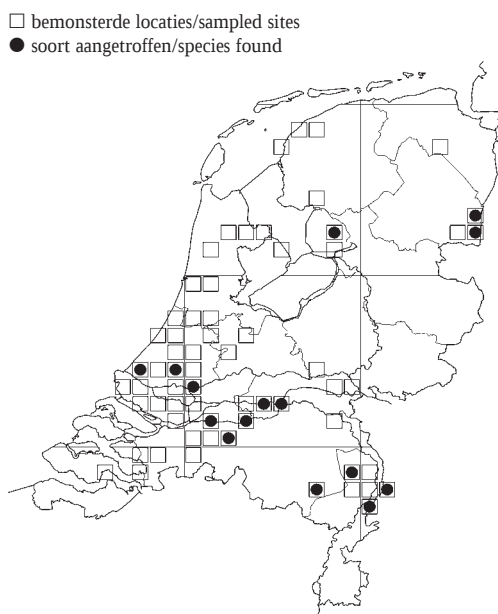
In 2005 voerde de Plantenziektenkundige Dienst een oriënterend onderzoek uit naar het voorkomen van natuurlijke vijanden (parasieten en predatoren) in de groene ruimte in kasteeltgebieden. Brandnetelruigtes op overhoekjes en langs wegbermen en sloten bleken bijzonder rijk aan roofwantsen van de families Anthocoridae, Miridae en Nabidae. In totaal werden 160 locaties bemonsterd, resulterend in 9.883 exemplaren van het genus *Orius*. *Orius laevigatus* werd tussen eind juni en eind oktober op eenentwintig van deze locaties waargenomen, in de meeste gevallen op grote brandnetel *Urtica dioica* en op één na in de buurt van kassen, vaak met teelt van paprika (tabel 1). Het betrof 165 exemplaren, 33 mannetjes en 132 vrouwtjes.

Herkenning

Identificatie van *Orius laevigatus* is niet moeilijk. Ze kan alleen verward worden met *O. niger*, maar heeft lichtgele in plaats van donkere, bruine tot zwarte middenschenen en de mannetjes hebben een karakteristieke parameer (Péricart 1972).

Verspreiding

Orius laevigatus heeft een Atlantisch-Mediterrane verspreiding en komt voor van Ierland en Groot-

Figuur 1. Vondsten van *Orius laevigatus* tijdens deze studie in 2005 (10x10km-hokken, Amersfoortcoördinaten).
Figure 1. Records of *Orius laevigatus* in this study in 2005 (10km-squares, Amersfoortgrid).

Nr	provincie	vindplaats	datum	Amersfoort-coördinaten	aantal	omgeving (kasteelt)
1	Drenthe	Klazinaveen I	1.IX	264.0 530.1	2 ♀	paprika
2	Drenthe	Klazienaveen II	1.IX	264.4 529.2	3 ♀	komkommer
3	Drenthe	Klazienaveen III	1.IX	264.6 529.2	3 ♀	komkommer
4	Flevoland	Luttelgeest	27.X	187.9 527.2	2 ♀	roos
5	Gelderland	Est	10.VIII	150.9 429.4	1 ♀	paprika
6	Gelderland	Est	24.VIII	150.2 429.5	1 ♂, 13 ♀	paprika
7	Gelderland	Gameren	17.VIII	140.5 423.4	12 ♀	paprika
8a	Zuid-Holland	Bleiswijk	7.VII	096.5 449.5	5 ♂, 10 ♀	paprika
8b	Zuid-Holland	Bleiswijk	6.X	096.5 449.5	9 ♂, 14 ♀	paprika
9	Zuid-Holland	Oud-Alblas	6.IX	108.2-429.5	1 ♀	geen
10a	Zuid-Holland	Staelduin I	30.VI	071.6 443.9	2 ♀	paprika
10a	Zuid-Holland	Staelduin I	7.VII	071.6 443.9	1 ♀	paprika
11a	Zuid-Holland	Staelduin II	30.VI	071.5 444.0	2 ♀	paprika
11b	Zuid-Holland	Staelduin II	7.VII	071.5 444.0	10 ♂, 12 ♀	paprika
12	Zuid-Holland	Wateringen	18.VIII	074.6 443.0	1 ♀	paprika
13	Noord-Brabant	Asten	20.X	179.6 378.8	1 ♂, 2 ♀	komkommer
14	Noord-Brabant	Dongen	29.VIII	126.3 404.5	1 ♀	o.a. paprika
15	Noord-Brabant	Elshout	30.VIII	137.3 412.0	16 ♀	o.a. paprika
16	Noord-Brabant	Made I	24.VIII	115.4 411.6	2 ♀	tomaat
17	Noord-Brabant	Made II	24.VIII	116.4 411.4	5 ♂, 22 ♀	paprika
18	Noord-Brabant	Made III	24.VIII	115.4 411.0	6 ♀	aubergine
19	Limburg	America	11.VIII	197.1 383.5	2 ♂	paprika
20	Limburg	Belfeld	9.IX	206.1 367.8	1 ♀	o.a. paprika
21	Limburg	Venlo	6.IX	211.8 377.1	3 ♀	o.a. tomaat

Tabel 1. Vindplaatsen van *Orius laevigatus* in Nederland in 2005.

Table 1. Localities of *Orius laevigatus* in the Netherlands in 2005.

Brittannië tot in Pakistan (Péricart 1972, 1996). Ze is niet bekend uit Duitsland en België en komt in Frankrijk langs de kust voor tot in het Departement du Nord (Péricart 1972). De ondersoort *Orius laevigatus maderensis* (Reuter, 1884) komt voor op de Canarische Eilanden en Madeira (Péricart 1996).

In ons land werd ze waargenomen in kasteeltgebieden in Drenthe, Flevoland (Noordoostpolder), Gelderland, Zuid-Holland, Noord-Brabant en Limburg (fig. 1). *Orius laevigatus* heeft in de openlucht vermoedelijk twee generaties per jaar en overwintert als adult (Péricart 1972).

Discussie

Het voorkomen van *Orius laevigatus* in ons land kan terug te voeren zijn op een natuurlijke uitbreiding van haar areaal langs de kust vanuit Noord-Frankrijk, veroorzaakt door veranderende klimatologische omstandigheden, of kan het gevolg zijn van het massaal uitzetten van de soort in commerciële teelten onder glas van met name paprika. In het laatste geval is het de vraag of we met een seizoenseffect te maken hebben (ontsnappen en tijdelijke vestiging in de openlucht), of dat de soort zich buiten weet te handhaven en dus in Nederland gevestigd is.

Literatuur

- Aukema, B. 1989. Annotated checklist of Hemiptera-Heteroptera of the Netherlands. – Tijdschrift voor Entomologie 132: 1-104.
- Aukema, B., F. Bos, D. Hermes & Ph. Zeinstra 2004. Wantsen van de Nederlandse waddeneilanden 11 (Hemiptera: Heteroptera). – Nederlandse Faunistische Mededelingen 21: 79-122.
- Péricart, J. 1972. Hémiptères Anthocoridae, Cimicidae et Microphysidae de l'Ouest-paléarctique. – Faune de l'Europe et du bassin méditerranéen 7: i-iv, 1-404.
- Péricart, J. 1996. Family Anthocoridae Fieber, 1836 - flower bugs, minute pirate bugs. – In: Aukema, B. & Chr. Rieger (red.), Catalogue of the Heteroptera of the Palaearctic Region 2. Cimicomorpha 1: 108-140. Netherlands Entomological Society, Amsterdam.

SUMMARY

Orius laevigatus in the Netherlands (Heteroptera: Anthocoridae)

Orius laevigatus was captured in 2005 at 21 localities on nettle in banks and borders, all but one in greenhouse areas. The possible cause of its occurrence in the Netherlands is supposed to be either a natural northern shift of its range caused by the changing climate, or the escape of specimens from greenhouses, where the species is used frequently for biological control of western flower thrips.

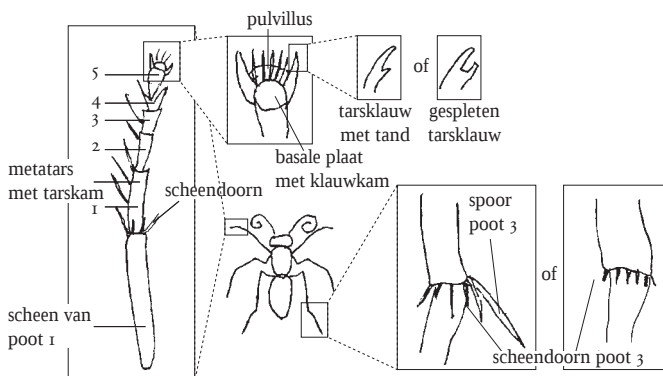
B. Aukema & A.J.M. Loomans
Plantenziektenkundige Dienst
Discipline Entomologie
Postbus 9102
6700 HC Wageningen

ERRATA

Nieuwenhuijsen 2005. Determinatietabel voor de Nederlandse spinnendoders (Hymenoptera: Pompilidae). Nederlandse Faunistische Mededelingen 22: 27-90.

De foto's van de collectie-exemplaren (fig. 19-84) werden gemaakt met een Olympus stereomicroscoop SZX12 met AnalySIS Extended Focal Imaging Software, onder begeleiding van Kees van Achterberg (Naturalis).

p. 33: In figuur 12 zijn enkele teksten verkeerd geplaatst. Zie verbeterde versie.

Figuur 12. De belangrijkste determinatiekenmerken van poot 1 en 3. Tekening Hans Nieuwenhuijsen.

Figure 12. The most important characters of leg 1 and 3. Illustration Hans Nieuwenhuijsen.

p. 46 (2b): 4 toevoegen achter (groefspinnendoders)

p. 59 (39a): 2,4 in plaats van 3,4

p. 59 (39b): 2,5 in plaats van 3,6

p. 63 (fig. 215): *Arachnospila* in plaats van *Anoplius*.

p. 84 (121a): fig. 371 in plaats van 372.